

زیبایی‌شناسی در معماری

ویراست دوم

زیبایی‌شناسی در معماری

ویراست دوم

یورگ کورت گروتز

ترجمه

دکتر جهان‌شاه پاکزاد

مهندس عبدالرضا همایون

چاپ دوم

۱۳۹۷

مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه شهید بهشتی
۵۳۸/۱

زیبایی‌شناسی در معماری (ویراست دوم) / یورگ کورت گروتز

ترجمه دکتر جهان‌شاه پاکزاد، مهندس عبدالرضا همایون

Jörg Kurt Grütter, *Ästhetik der Architektur: Grundlagen der
Architektur Wahrnehmung*, 1987.

ویراسته جواهر افسر

صفحه آرا: سمیرا دهقان

ناظر چاپ: صفر ممیزاد

طراح جلد: آرمان خرمک

چاپ دوم، ۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۵۰۰.۰۰۰ ریال

ناشر: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه شهید بهشتی

کلیه حقوق برای انتشارات دانشگاه شهید بهشتی محفوظ است.

Grütter, Jörg Kurt

گروتز، یورگ کورت.

زیبایی‌شناسی در معماری / مؤلف یورگ گروتز؛ ترجمه جهان‌شاه پاکزاد، عبدالرضا همایون. - ویرایش ۲. تهران: دانشگاه شهید بهشتی، مرکز چاپ و انتشارات، ۱۳۹۳.

دوازده، ۵۰۰ ص: مصور، (بخشی رنگی)، نمودار. - (انتشارات دانشگاه شهید بهشتی؛ ۵۳۸/۱).

عنوان اصلی: *Ästhetik der Architektur: Grundlagen der Architektur Wahrnehmung*.

ISBN : ۹۷۸۹۶۴۴۵۷۲۷۴۶

ویراست دوم: ۱۳۹۳.

چاپ اول: ۱۳۹۳.

این کتاب قبلاً با نام زیبانشناسی در معماری منتشر شده است.

واژه نامه.

کتابنامه.

۱. معماری- فلسفه. ۲. معماری - ترکیب، تناسب و غیره. ۳. زیبایی‌شناسی. الف. پاکزاد، جهان‌شاه، ۱۳۲۸-، مترجم. ب. همایون، عبدالرضا، مترجم. ج. دانشگاه شهید بهشتی. مرکز چاپ و انتشارات. د. عنوان. ه. عنوان: زیبانشناسی در معماری.

۷۲۰

NA ۲۵۰۰ / ۹ ۱۳۹۳ ز ۴

/۱

ز ۳۷۴

۱۳۹۳

کد ناشر ۱۰۰۱۷۳۴

www.unipress.sbu.ac.ir
unipress@mail.sbu.ac.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار ویراست دوم.....	نه
پیشگفتار نویسنده.....	یازده
مقدمه.....	۱
۰. مبانی ادراک.....	۱
۱.۰. اصول انتقال پیام.....	۱
۲.۰. خبر.....	۳
۱.۲.۰. ساختار خبر.....	۳
۲.۲.۰. خبرهای فعال و غیرفعال.....	۵
۳.۲.۰. محتوای اطلاعاتی یک خبر.....	۵
۴.۲.۰. اطلاعات معنایی و اطلاعات زیبایی‌شناسی.....	۶
۵.۲.۰. کمیت اطلاعات.....	۸
۶.۲.۰. نوع اطلاعات و حافظه.....	۱۱
۷.۲.۰. اخلاق و کژنمایی در پیام.....	۱۲
۳.۰. گیرنده.....	۱۷
۱.۳.۰. اندام‌های حسی.....	۱۷
۲.۳.۰. ظرفیت دریافت و حافظه.....	۲۰
۳.۳.۰. نظریه تجسس و نظریه گشتالت.....	۲۳
۴.۳.۰. ثبات ادراکی.....	۳۰
۵.۳.۰. ادراک عمق.....	۳۲
۴.۰. عوامل روانی-اجتماعی.....	۳۶
فصل ۱. فرهنگ و سبک.....	۴۱
۱.۱. معماری به‌مثابه بستر فرهنگ.....	۴۱
۲.۱. سرچشمه فرهنگ.....	۴۴
۳.۱. سبک چیست؟.....	۴۷
۴.۱. نظم.....	۵۱

۵۹	۵,۱	تغییر در سبک
۷۱	فصل ۲	زیبایی‌شناسی و زیبایی
۷۱	۱,۲	مفهوم زیبایی‌شناسی در معماری
۷۳	۲,۲	زیبایی چیست؟
۷۴	۳,۲	حاصل زیبایی
۷۵	۴,۲	تغییرات مفهوم زیبایی در طول زمان
۸۱	۵,۲	احساس زیبایی
۹۰	۶,۲	قابل اندازه‌گیری بودن زیبایی
۹۷	فصل ۳	محیط و مکان
۹۷	۱,۳	اثر محیط
۱۰۴	۲,۳	مکان
۱۰۷	۳,۳	نوع محیط و انتخاب مکان
۱۱۱	۴,۳	رابطه انسان - طبیعت
۱۱۷	۵,۳	رابطه ساختمان با محیط
۱۱۷	۱,۵,۳	تجانس - تضاد - تقابل
۱۲۲	۲,۵,۳	ارتباط با زمین (خط زمین)
۱۲۵	۳,۵,۳	ارتباط بین درون و بیرون
۱۴۷	فصل ۴	فضا
۱۴۷	۱,۴	تاریخ فضا
۱۷۶	۲,۴	انواع فضا
۱۷۶	۱,۲,۴	فضای ریاضی و فضای ادراکی
۱۷۷	۲,۲,۴	فضای روز و فضای شب
۱۷۸	۳,۲,۴	فضای عمومی و خصوصی
۱۷۹	۴,۲,۴	فضای مابین
۱۸۸	۵,۲,۴	تهی (خلاً)
۱۹۰	۳,۴	عناصر فضا
۱۹۳	۱,۳,۴	جنس و سطح
۱۹۶	۲,۳,۴	بازشوها (روزنه‌ها)
۱۹۹	۴,۴	سازمان فضا
۱۹۹	۱,۴,۴	رابطه میان دو فضا

۲۰۴ انعطاف‌پذیری فضا و فضاهای چندعملکردی
۲۱۲ جهت‌یابی در فضا
۲۱۹ فصل ۵. فرم یا صورت
۲۱۹ ۱.۵. صورت (= فرم) و شکل (گشتالت)
۲۲۰ ۲.۵. فرم و فرهنگ
۲۲۱ ۳.۵. صورت و ساختار
۲۲۶ ۴.۵. فرم‌های باقاعده
۲۲۷ ۱.۴.۵. افقی و عمودی
۲۲۷ ۲.۴.۵. خط
۲۲۹ ۳.۴.۵. سطح صاف
۲۳۵ ۴.۴.۵. سطح خمیده و منحنی
۲۴۴ ۵.۴.۵. دایره
۲۴۹ ۶.۴.۵. بیضی
۲۵۲ ۷.۴.۵. کره
۲۵۶ ۸.۴.۵. مربع
۲۵۶ ۹.۴.۵. مستطیل
۲۵۷ ۱۰.۴.۵. مثلث و هرم
۲۶۵ ۱۱.۴.۵. شش‌ضلعی و هشت‌ضلعی
۲۶۸ ۵.۵. انتخاب فرم
۲۷۹ ۶.۵. تضاد صوری
۲۸۵ فصل ۶. هماهنگی
۲۸۵ ۱.۶. هماهنگی و تعادل
۲۸۶ ۲.۶. تنش
۲۸۹ ۳.۶. مقیاس و تناسب
۲۹۸ ۴.۶. تقارن متقابل و تقارن تکراری
۳۰۶ ۵.۶. سلسله‌مراتب
۳۱۵ فصل ۷. زمان و مسیر
۳۱۵ ۱.۷. کلیات و سیر تحول
۳۲۱ ۲.۷. حرکت
۳۲۵ ۳.۷. زمان

۳۲۸.....	۴,۷. پویایی و ضرباهنگ.....
۳۳۷.....	۵,۷. راه.....
۳۵۳.....	۶,۷. محور و جهت.....
۳۵۹.....	فصل ۸. نور و رنگ.....
۳۵۹.....	۱,۸. نور و اثر آن.....
۳۶۵.....	۲,۸. نورپردازی طبیعی فضای داخلی.....
۳۸۳.....	۳,۸. شدت نور.....
۳۸۹.....	۴,۸. رنگ.....
۳۹۹.....	فصل ۹. علائم.....
۳۹۹.....	۱,۹. نشانه‌شناسی.....
۴۰۰.....	۲,۹. معنای علائم.....
۴۰۳.....	۳,۹. تزئین.....
۴۰۴.....	۴,۹. نماد (سمبل).....
۴۱۷.....	۵,۹. اهمیت علامت در تاریخ معماری.....
۴۳۳.....	فصل ۱۰. جزء و کل.....
۴۳۳.....	۱,۱۰. ارتباط اجزا با کل.....
۴۳۳.....	۱,۱۰. تعداد اجزا.....
۴۳۵.....	۲,۱۰. نوع اجزا.....
۴۳۷.....	۳,۱۰. سیستم نظم‌دهنده.....
۴۴۷.....	۲,۱۰. رابطه میان نوع اجزا و تعداد آنها.....
۴۴۸.....	۳,۱۰. رابطه میان تعداد اجزا و سیستم نظم‌دهنده.....
۴۵۰.....	۴,۱۰. رابطه میان اجزا و سیستم نظم‌دهنده.....
۴۶۱.....	۵,۱۰. به هم پیوستن اجزا.....
۴۶۴.....	۶,۱۰. پیش‌سازی اجزا.....
۴۷۳.....	۷,۱۰. تولید صنعتی ساختمان.....
۴۷۹.....	کتابنامه.....
۴۹۱.....	واژه‌نامه فارسی-آلمانی.....
۴۹۳.....	واژه‌نامه آلمانی-فارسی.....
۴۹۵.....	نمایه.....

پیشگفتار ویراست دوم

اوایل سال هفتاد شمسی بود که متن اصلی کتاب *زیبایی‌شناسی در معماری* نوشته یورگ گروتز را مطالعه کردم. شاید نخستین بار بود که با متنی درباره زیبایی‌شناسی خارج از رشته فلسفه برخورد می‌کردم، متنی که به قلم یک معمار برای معماران و طراحان نوشته شده بود. با آنکه محتوایی نظری و به همین دلیل سنگین داشت، چنان کاربردی و بنا به نیاز طراحان نوشته شده بود که - به رغم گرفتاری‌های آموزشی آن سال‌ها، که به علت کمبود کادر آموزشی موظف به تدریس در رشته‌های معماری، طراحی شهری و برنامه‌ریزی بودم - عزم خود را جزم کردم که این متن را از آلمانی به فارسی برگردانم، تا راهگشایی باشد برای تقویت مبانی نظری معماری. خوشبختانه حدسم درست از آب در آمد و در آن شرایطی که همکاران مدرس من در دانشگاه‌های ایران، به رغم ادعای بازگشت به سنت، هنوز ناخودآگاه از انگاره‌ها و آموزه‌های نوگرایان پیروی می‌کردند و یا در مقابل آن صف‌آرایی کرده بودند، چنین کتابی لازم بود تا بسیاری از مفاهیم زیبایی‌شناختی را در چارچوب مبانی نظری معماری توضیح دهد.

بخت با من یار بود و مهندس معماری که در آلمان تحصیل کرده بود و به این زبان تسلط کامل داشت به کمک من آمد: جناب آقای مهندس عبدالرضا همایون، که پس از سال‌ها تجربه حرفه‌ای به وطن بازگشته بود و شروعی جدید را آزمایش می‌کرد، وظیفه برگردان اولیه این کتاب را به عهده گرفت. متن کتاب سنگین و جملات آن بسیار طولانی بود و به همین خاطر ممکن بود به بدفهمی و کج فهمی موضوعات بیانجامد. برخی از مفاهیم جدید طراحان نیز مانند مکان و بسیاری از کیفیت‌های محیطی هنوز در میان معماران تثبیت شده بود و فقط توسط طراحان شهری و گرافیک‌ها به کار برده می‌شد. از این رو، جسارت کردم و متن پیش‌نویس ترجمه آقای مهندس همایون را بازنگری کردم و با حفظ امانت کامل در محتوای کتاب اصلی، آن را به زبانی ساده و قابل درک برای دانشجویان و مخاطبان این علم برگردانم. متن ترجمه را تا مرحله چاپ، هفده بار خواندم و بازنگری و ویرایش کردم. سرکار خانمه نغمه زهرا ترکزاده تبریزی، که در آن زمان دانشجوی کارشناسی‌ارشد معماری بود، به بنده کمک‌های شایانی کرد و جا دارد در اینجا از زحمات بی‌شائبه ایشان قدردانی کنم. همچنین از آقای مهندس وحید درجانی، که زحمت ویرایش چاپ نخست کتاب را به عهده داشتند سپاسگزارم. تا چاپ دوم کتاب هنوز ارتباطم با آقای مهندس همایون برقرار بود، ولی متأسفانه بعد از آن، رد ایشان را گم کردم و نمی‌دانم در ایران یا آلمان یا کجای این کره خاکی به سر می‌برند.

تا جایی که می‌دانم، نویسنده آلمانی کتاب، گروتز، از سال ۱۹۸۷ به بعد در کتاب خود تجدیدنظر نکرده است، لذا در این چاپ نیز، همان متن اولیه آلمانی ملاک قرار گرفت و دوباره توسط سرکار خانم جواهر افسر ویرایش زبانی شد، که جای قدردانی دارد. مسئولیت ویرایش محتوایی و بازنگری در ترجمه این کتاب بر عهده اینجانب بوده است.

از مدیر محترم انتشارات دانشگاه، آقای دکتر رائد فریدزاده، که بر بازنگری متن ترجمه، حروفچینی دوباره کتاب و اسکن تصاویر، که نخستین بار در سال ۱۳۷۵ انجام شده بود، تأکید داشتند و از زحمات سرکار خانم آذر مه سنجری، معاون ایشان، که صبورانه بدقولی‌های مرا تحمل کردند و چاپ جدید را به سرانجام رسانده‌اند، کمال تشکر را دارم، ضمن آنکه از خانم سمیرا دهقان برای صفحه‌آرایی و آقای آرمان خرمک برای طراحی جلد کتاب نیز سپاسگزارم.

جهانشاه پاکزاد

استاد دانشکده معماری و شهرسازی

دانشگاه شهید بهشتی

اسفندماه ۱۳۹۳

پیشگفتار نویسنده

امروزه معماری با آنکه رشته‌ای در علوم دقیقه است جزو هنر نیز به شمار می‌آید. جنبه‌های کمابیش عقلایی معماری مانند اقتصاد، ایستایی و فیزیک ساختمان را می‌توان دقیقاً تعریف کرد و کمیت آن را سنجید. این مسائل را می‌توان با منطق [ریاضی] حل کرد. جنبه‌های کمابیش غیرعقلایی و احساسی ساخت‌وساز، که بیشتر به حوزه زیبایی‌شناسی مربوط است، نه قابل اندازه‌گیری است و نه قابلیت تعریف‌پذیری دقیق دارد.

به یقین این یکی از دلایل عدم قطعیت در جنبه‌های زیبایی‌شناسی ساخت‌وساز است. اگر نظر مردم راجع به بنایی خاص سؤال شود، پاسخ‌ها اغلب نامشخص و ذهنی است؛ معماران هم در ذکر دلایل شکل‌گیری طرح‌هایشان اغلب به سنگر اصطلاحات حرفه‌ای پناه می‌برند و غالب آنها علل اتفاقی را منشاء اثر خود اعلام می‌کنند.

تجربه معماری و ادراک آن به‌ندرت کمیت‌پذیر است. عوامل ذهنی همیشه فراتر از جنبه‌های عینی و قابل اندازه‌گیری است. معماری، به‌مثابه یک شیء، قابل اندازه‌گیری و محاسبه است و می‌توان آن را با عدد و رقم بیان کرد؛ ولی مخاطب آن یعنی انسان را به عنوان «حامل ذهنیت» نمی‌توان یکسان فرض کرد. فرایند ادراک را می‌توان امروزه تا حد زیادی تشریح کرد. بسیاری از فعل‌وانفعالات فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیک را حتی می‌توان اندازه‌گیری کرد. امروزه عوامل تأثیرگذار جنبی بر ادراک از قبیل وضع جسمانی، پیش‌آگاهی‌ها، تجربه و غیره مشخص است؛ ولی این عوامل از شخصی به شخصی دیگر چنان متفاوت است که عملاً نمی‌توان فرایند ادراک را به لحاظ ارتباط با حالات و وضعیت‌های مختلف ادراکی تعمیم‌پذیر دانست.

در کنار ساختمان به‌مثابه «عینیت» و انسان به‌مثابه «ذهنیت» می‌بایستی از شرایط بیرونی به‌مثابه عامل سوم نام برد؛ داده‌هایی که نه وابسته به ناظرند و نه وابسته به منظور، ولی تأثیر مهمی بر فرایند ادراک دارند.

ایجاد یک نظریه کامل و جامع راجع به زیبایی‌شناسی معماری به دلایل گفته‌شده امکان‌پذیر نیست؛ حتی پیش‌بینی اینکه چگونه می‌توان طراحی کرد و ساخت تا یک معماری خوب عرضه شود نیز میسر نیست.

کتاب حاضر قرار نیست نسخه بنویسد؛ در این کتاب می‌خواهیم پیچیدگی ظاهری فرایند ادراک معماری را روشن‌تر کنیم تا بتوان تسهیلی در تصمیم‌گیری‌های موردی به وجود آورد. بدین خاطر مخاطبان این کتاب فقط متخصصان نیستند، بلکه کلیه علاقه‌مندان به تأثیر محیط و طراحی فضای پیرامون می‌توانند مخاطب کتاب حاضر باشند.

در مقدمه این کتاب سعی شده است آن قسمت از مبانی عمومی ادراک، که در توضیح خصیصه‌های زیبایی‌شناسی معماری مفید است، به اجمال مطرح شود. طرح این زمینه‌ها بخش

عمده‌ای از کتاب را به خود اختصاص داده است؛ البته تا حدی پاره‌پاره و جسته‌گریخته گاهی فرایندهای خاصی ساده شده تا مسائل مهم آن شاخص‌تر شود؛ به همین خاطر این اثر ادعای کامل بودن ندارد. مصادیق مطرح‌شده در این کتاب از دوره‌های متفاوت و فرهنگ‌های گوناگون انتخاب شده است تا بر اصول مشخصی از معماری، که فارغ از زمان و اقلیم و فرهنگ و ایدئولوژی قابل تعمیم است، تأکید شود. آوردن نقل قول‌ها نیز در جهت ارائه مستقیم‌ترین شاخصه‌های هر طرز تفکر بوده است.

تشکر من شامل حال همه کسانی است که مرا در تحقق بخشیدن به این اثر با رهنمودها و قبول زحمات یاری رساندند: انتشارات کهل‌هامر (W- Kohlhamer)، بالاخص آقای دکتر براونر (Detlef Brauner) و دکتر مرک (Peter Merk) برای تفاهم و استقبال؛ هِرِن (Daniel Herren) برای مشاوره و ویراستاری و بالاخره همه کسانی که اطلاعات تصویری مورد نیاز را صمیمانه در اختیارم گذاشتند.

و بیش از هر کس می‌بایستی از همسرم سپاسگزار باشم که با صبر خود تحقق چنین امری را امکان‌پذیر کرد؛ به همین خاطر کتاب را به او تقدیم می‌کنم.

مارس ۱۹۸۷

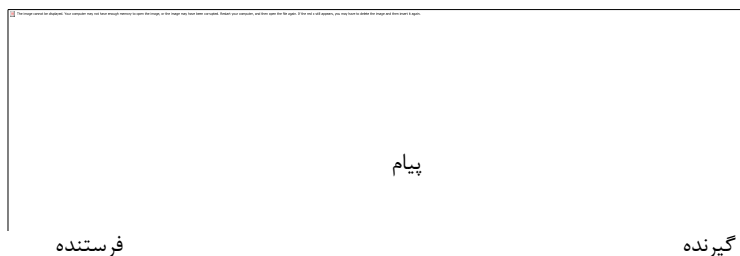
ی. ک. گ

مقدمه

۰. مبانی ادراک

۱.۰ اصول انتقال پیام

بشر موجودی است که نمی‌تواند بدون «ارتباطات» زندگی کند. هر فرد زنده به‌طور مرتب با حواس خود از محیط زندگی‌اش اطلاعاتی به دست می‌آورد و آنها را در مغز خود بررسی می‌کند. در این بحث هر آنچه را که اطلاع یا پیامی از خود می‌فرستد «فرستنده» و بشر را که دریافت‌کننده این اطلاع است «گیرنده» می‌نامیم.

تصویر ۱. فرستنده و گیرنده

انتقال پیام ممکن است از راه‌های مختلف انجام پذیرد؛ به عبارت دیگر، پیام‌ها از کانال‌های گوناگونی منتقل می‌شوند. مناسب بودن هر کانال برای هر پیام تابع نوع آن پیام است. بشر برای دریافت این پیام‌ها از کانال‌های مختلف، که همان حواس اوست، استفاده می‌کند. در مورد انتقال‌هایی که مستقیماً از راه حواس پنجگانه صورت می‌گیرد از «کانال طبیعی» و در مورد انتقال‌هایی که از طریق وسایل فنی - مثلاً رادیو - صورت می‌گیرد از «کانال مصنوعی» صحبت می‌کنیم.

کانال‌ها

تصویر ۲. انواع کانال‌ها

هر فرستنده ممکن است انواع گوناگونی از پیام‌ها را بفرستد؛ مثلاً یک ساختمان، رنگ ساختمان، جنس نما، بوی دود و غیره. هر «خبر» از مجموعه‌ای از «اطلاعات» تشکیل می‌شود.

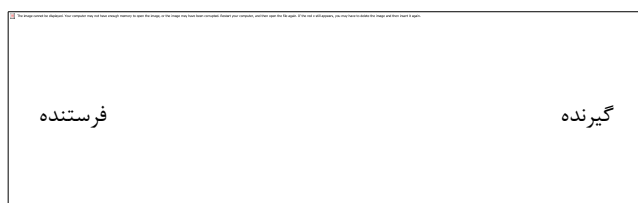
تصویر ۳. انواع خبرها

بشر، در مقام گیرنده، این اطلاعات را از طریق حواس پنجگانه‌اش دریافت می‌کند و در مغز خود به تجزیه و تحلیل آنها می‌پردازد. در این تجزیه و تحلیل است که عوامل اجتماعی-روانی مانند شخصیت فردی و تجارب شخصی و غیره نقشی اساسی پیدا می‌کند.

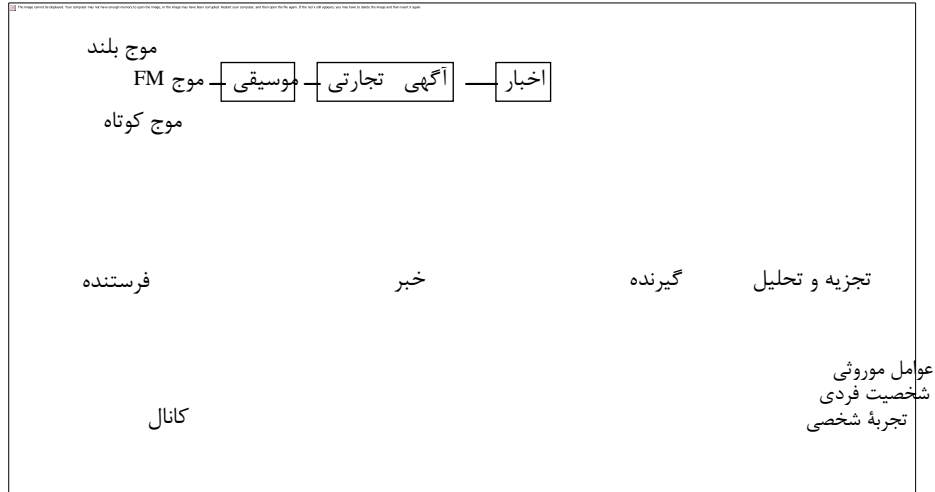

تصویر ۴. دریافت اخبار از طریق اندام‌های حسی

در سیستم انتقال اطلاعات و فرایند دریافت و ارزیابی آن اغلب عوامل مزاحمی نیز وجود دارند که مانع اجرای صحیح عمل انتقال می‌شوند؛ وجود این عوامل مزاحم معمولاً دلایل دیگری دارند که ارتباطی به فرستنده یا گیرنده ندارند. سیستم دریافت و ارزیابی اطلاعات در انسان کاملاً با سیستم انتقال اطلاعات در وسایل فنی قابل قیاس است؛ با این اختلاف که در اولی از کانال‌های طبیعی و در دومی از کانال‌های مصنوعی استفاده می‌شود. فرستنده رادیو موسیقی و آگهی‌های تجارتي و غیره را روی طول موج‌های مختلف می‌فرستد. هر کدام از این برنامه‌ها، برحسب انتخاب شنونده (گیرنده)، از محتوای متفاوتی از اطلاعات برخوردار است. دستگاه گیرنده رادیو (حواس پنجگانه) این اطلاعات را می‌گیرد، تبدیل می‌کند و به شنونده (مغز) منتقل می‌کند. رعد و برق و عوامل دیگر جوی ممکن است مزاحم این فرایند شوند (عوامل مزاحم).

تصویر ۵. عوامل مزاحم در فرایند انتقال اطلاعات

تصویر ۶. انتقال اطلاعات در سیستم‌های فنی (بالا) و انسانی (پایین)

۲.۰. خبر

۱.۲.۰ ساختار خبر

وقتی لحظه‌ای از پنجره‌ای به بیرون نگاه می‌کنیم دقیقاً چه اتفاقی می‌افتد؟ ما در لحظه کوهی از «اطلاعات» دریافت می‌کنیم. رنگ آبی روشن نمای ساختمان مقابل ما در طرف دیگر خیابان که پوسته شده و در حال ریختن است و به‌علاوه از باران نیز خیس شده است؛ درختان کنار خیابان که در باد تکان می‌خورند، در یکی از اتاق‌های طبقه دوم ساختمان چراغ روشن می‌شود و کسی با روپوشامبر قرمز پنجره را باز می‌کند؛ در خیابان یک اتومبیل فورد مدل ۱۹۸۲ جلوی ساختمان ترمز می‌کند؛ صدای ترمز اتومبیل را می‌شنویم؛ بوی بهار در هوا قابل استنشاق است و از دوردست صدای حرکت یک قطار شنیده می‌شود.

برای درک آنچه اتفاق می‌افتد باید بکوشیم این «سیل اطلاعات» را در ذهن خود مرتب کنیم. هر جزء از این اطلاعات بایستی در محل مخصوص خودش قرار بگیرد. هر فرم و شکلی از مجموعه اطلاعاتی تشکیل شده است که هر کدام در داخل یک ساختار کلی در جای خود قرار گرفته‌اند. به این ترتیب هر «جزء» از عناصری ادراکی - که آنها را «علائم» می‌نامیم - تشکیل می‌شود که در ساختاری مشخص کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند.

وقتی به صفحه تلویزیونی خراب نگاه می‌کنیم تصویری درهم می‌بینیم مرکب از رنگ‌های سیاه و سفید؛ و می‌گوییم «هیچ چیز» نمی‌بینیم. محتوای اطلاعاتی این «خبر» بسیار اندک است. این «خبر» فقط به ما می‌گوید که دستگاه تلویزیون درست کار نمی‌کند. هرگاه تصویری، هر چند تار و نامشخص، روی صفحه تلویزیون دیده شود می‌گوییم «چیزهایی» می‌بینیم. باید توجه داشت که همان برفک‌ها هم می‌تواند برای ما ارزشی داشته باشد. به طور مثال، می‌توان

تصور کرد که از این طریق ممکن است پیامی رمزی مخابره شود. اما این مسئله تنها هنگامی برای ما جالب است که ما قدرت درک یا گشایش رمز آن را داشته باشیم؛ به عبارت دیگر، بتوانیم این اطلاعات را در ذهنمان سازمان بدهیم. در زبان نظریهٔ اطلاعات در این مورد می‌گوییم این «خبر» شامل «بداعتی» از درجهٔ بالاست. برای درک چنین اخباری احتیاج به شناخت‌های ویژهٔ قبلی داریم تا بتوانیم رمز آن را بگشاییم.

بدون داشتن این دانش، فقط لرزش بی‌معنی نقطه‌ها را می‌بینیم و این «خبر» برای ما فاقد ساختار منظم است و به این دلیل نمی‌توانیم علائم آن را سازمان دهیم.

انسان برای درک حوادث محیط خود احتیاج به قواعد و قالب‌هایی دارد که بتواند به کمک آنها بافت خبرها را به دست آورد.^۱ به کمک این قواعد و قالب‌هاست که انسان در ذهن خویش می‌تواند با به‌هم‌پیوستن مقادیری از این علائم خبری «طرح‌واره»‌هایی بسازد که به کمک آنها محیط را بسیار آسان‌تر درک کند.

بازگردیم به مطلب نگاهمان از پنجره به بیرون؛ در این لحظه نمای ساختمان برای ما اهمیت چندانی ندارد نگهداشتن اتومبیل جلوی ساختمان و کسی که پنجره را باز کرده است برای ما فعلاً از اهمیت بیشتری برخوردار است. در شرایط دیگری ممکن بود اشکال هندسی اجزای نمای ساختمان توجه ما را جلب کند یا اینکه هماهنگی یا تضاد دو رنگ آبی آسمان و نمای ساختمان برایمان جالب‌تر باشد. از دیدگاه فیزیک ساختمان، مسئلهٔ پوسته‌پوسته شدن نما مهمترین مسئله است و از نظر فرم‌شناسی حتماً باید توجه می‌کردیم که آیا فرم ساختمان به عنوان فرم شکل‌دهنده به فضای خیابان مناسب است یا نه. می‌بینیم که همین نمای ساختمان، بسته به اینکه از کدام دیدگاه به آن توجه کنیم، ممکن است به شیوه‌های کاملاً متفاوت توجه ما را جلب کند. از میان تمام آنچه یک نما به ما عرضه می‌دارد ما نوع کاملاً مشخصی از یک خبر را انتخاب می‌کنیم.^۲

می‌توان گفت که هر کدام از این خبرها در یک سطح قرار دارند و اخبار مربوط به هر کدام از این سطوح با مقیاس‌هایی خاص خود ارزیابی می‌شود که با مقیاس‌های سطوح دیگر تفاوت کلی دارد. در واقع ما با تغییر این سطوح «طرح‌واره»‌ها را تغییر می‌دهیم: همین که ما پنجره را تنها به‌مثابه پنجره در نظر نگیریم بلکه آن را یکی از اجزای نمایی سوراخ‌سوراخ ببینیم در ذهن خود یک «طرح‌واره» تشکیل داده‌ایم و اخبار مربوط به «پنجره» جزئی شده است از مفهوم کلی «نمای سوراخ‌دار» و به این ترتیب ما دیدگاه ذهنی خود را تغییر داده‌ایم.

حالا نگاهی بیندازیم به اتومبیل از راه‌رسیده. ما اتومبیل را می‌بینیم و توجه داریم که چگونه سرعت آن کم می‌شود و سرانجام می‌ایستد. همزمان با این حرکت، صدای ترمز شدیدی را می‌شنویم و شاید بوی دود اتومبیل سبب شود که چند لحظه‌ای بوی بهار را فراموش کنیم. ما فرایند آمدن و ایستادن اتومبیل را از کانال‌های مختلف درک می‌کنیم: می‌بینیم، می‌شنویم و